

Saarde Sõnumid

Nr 11 (101) Teisipäev, 17. november 2009

Hind 5 kr

Hea vallarahvas,

Valimised on selleks korraks möödas, tõsine nelja-aastane tööperiood seisab ees. Võiks ju mõelda, et suureks vallaks ühinemise raskused on üle elatud, edasimineku on lihtsam, kuid – kas see ikka on nii?

Ka eelseisev periood vallavalitsuse elus töötab tulla pingeline, võib-olla isegi pingelisem kui eelmine. Riigis valitsev majandussurutus ei saa jätta puutumata kedagi, sealhulgas omavalitsusi.

Saarde vald ei pea praegu veel muretsema, oleme olnud oma eelarvega säästlikud ning lähtunud vanasõnast – seitse korda mõõda, üks kord lõika. Seetõttu on praegu olukord stabiilne ja tuleme toime, kogemuste põhjal julgen aga väita, et aastad 2010-2011 kujunevad

majanduslikult raskemaks kui kunagi varem.

Annan endale aru, et olen uuesti vallavanema ametisse asudes võtnud endale suure vastutuse kogu meie koduvalla elu ja arengu eest. Jõudu selleks annab mulle teie usaldus, mida näitasite möödunud valimisega nii mulle kui minu meeskonnale. Täna südamest kõiki vallakodanikke, kes käisid valimas, sellega andsite mõista, et teile ei ole ükskõik meie valla käekäik, te valisite sinna inimesi, kellest te usute, et nad suudavad ja tahavad juhtida meie valla elu-olu. Veelkord suur tänu usalduse eest

Saarde vallavanem
KALLE SONG

Saarde vallavolikogu vastvalitud esimees Erli Aasamets ja aseesimees Väino Lill kätlemas.

Ühispilt. Esimeses reas vasakult: volikogu liige Ülo Liblik, volikogu esimees Erli Aasamets, vallasekretär Marju Antson, volikogu liige Aita Matson, vallavanem Kalle Song, volikogu liikmed Elvi Sikk, Kristo Song ja Aleksander Lind. Teises reas vasakult: volikogu liige Marko Mei, volikogu aseesimees Väino Lill, volikogu liikmed Gen Arro, Väino Lensment, Avo Tursk, Rein Kohv, Peep Paimre, Peep Kaljuste, Aarne Link ja Hugo Tomson.

Vox populi vox Dei

Selleks korraks on siis kohalikud valimised möödas ja elu läheb edasi. Tuleb tunnistada, et Saarde vallas möödusid valimised veidi „igavalt“. Ei mingeid skandaale, proteste, luukerede väljakaevamist jne. Ka valimisreklaam oli tagasihoidlik – mõned lendlehed ajalehtede vahel. Kusjuures nii Saarde kui Keskerakonna omad olid mõlemad kaunis kesised. Silma hakkas Koduvalla oma konkreetsete lubadustega. Reformierakonna kulutused reklaamile olid ilmselt nulli lähedal, oleks ka olnud ehk liiga pretensioonikas midagi lubama hakata. Samas on tore, et ka noored otsustasid aktiivsemalt kohalikust elust osa võtta.

Koduvalla nii suur edu oli natuke üllatav. Ehk on see seletav sellega, et nelja aasta jooksul kadus endise Saarde ja Tali valla elanike hirm Kilingi-Nõmme ees ja hääletati ka linnaelanike poolt. Ka oli Koduvalla nimekiri pikk ja

ühtlaselt tugev. Palju hääli said valaametikud, järelikult tublid töötajad. Kehvasti käis seekord Keskerakonna käsi, mõned nende nimekirjas olnud ei hääletanud ka ise enda poolt. Meenutame, et eelmistel valimistel said nad volikogus 6 kohta. Ega suurt paremini läinud ka Saardel.

Hea, et volikogus on palju uusi inimesi ja samas ka kogenud tegijaid. Kahjuks on naisi vähe, ainult kolm. Ei tea, miks naised, kes on ju enamuses, naiste poolt ei hääleta.

2. leheküljel on toodud tabel valimistulemustega. Tegelikult on volikogu koosseis hoopis teine. Kõigepealt lähtudes valimisestusest ei pääsenud volikogusse mitte kõik rohkem hääli kogunud kandidaadid, sest arvesse lähevad ka nimekirjadele antud hääled.

Vastavalt hääle arvule saab kõigepealt iga nimekiri teatud arvu mandaate. Need mandaadid antakse nimekirjas kõige rohkem hääli

saanutele.

Kuna seaduse järgi ei saa vallametik olla korraga ametnik ja volikogu liige, siis peavad nad langevama otsuse. Mare Kurri, Mae Annast ja Indrek Talts otsustasid jätkata ametnikena ning loobusid volikogu kohast. Nende asemele tulid asendusliikmed samast nimekirjast – Ülo Liblik, Väino Lensment ja Gen Arro. Vähe sellest, kuna volikogu liige Kalle Song valiti tagasi vallavanemaks, siis pidi ka tema loobuma kohast volikogus ning tema asemele tuleb Signe Post.

Volikogu esimeheks valiti üksmeelselt Erli Aasamets, aseesimeheks valiti Väino Lill. Keskerakond soovis, et valitaks kaks aseesimeest, kuid see ettepanek ei leidnud volikogus piisavalt toetust.

Ühehäälselt valiti vallavanemaks tagasi Kalle Song.

Volikogude komisjonide valimisest järgmises numbris.

SS

Volikogu noorim liige Marko Mei hääletamas.

Vallavanem Kalle Song volikogule kõnelemas.

SAARDE KIHELKONNA TULEVASTEST MÄNGUDEST

Saarde kihelkonna mälumängusarjas peetakse 8. detsembril Surjus algusega kell 18 hooaja kolmas mäng. Surju saab sõita eribussiga, mis väljub kell 17.30 Tihemetast tehnikumihoone eest. Kilingi-Nõmme võtab buss mälumängureid peale veel klubi ja postkontori eest ning Äärelinna peatusest. Hooaja esimeses kahes mängus on osalenud 9 võistkonda. Kuid ootame mängima ka uusi võistkondi. Küsimusi teevad võistkonnad koradamööda ning osavõtt on tasuta.

Kuid Surju mängule eelneb 28. novembril Kilingi-Nõmme klubis suur mälumängulaupäev. Kell 12.00 algab Eesti üksikmängu karikasarja etapp. Kokku esitatakse 60 küsimust kõiksugu teemadel.

Osavõtutasu on 50 krooni.

Kell 15.00 saab alguse spordimälumäng paaridele. Spordikarikaetapp toimub meie linnas esmakordselt. Esitatakse 50 küsimust. Osavõtutasu on mängupaarile 100 krooni.

Küsimused teevad ja mängud viivad läbi Matis, Ruth ja Urmas Song. Soovitatav on mängudele eelregistreerida. Lisainfot ja eelregistreerida saab: Matis Song (tel. 5280092, elektronpost: kultuuri-gerilja@gmail.com), Urmas Song (tel. 5061982).

Ootame kohalikelt mälumänguritelt rohket osavõttu!

MATIS SONG
URMAS SONG

Vägivald ei ole väljapääs. Vägivallast on väljapääs.

Alates 02. novembrist 2009 on avatud Pärnu Naiste Varjupaik lähisuhtevägivalla all kannatavatele naistele. Varjupaik võtab abivajajaid vastu ööpäevaringselt. Vajadusel saab naine varjupaika kaasa võtta ka lapsed. Telefon 53981620, 24 h
Ära jää ükski, otsi abi!

2009. a. kohalike omavalitsuste volikogude valimistulemused Saarde vallas

Hääletamisest osavõtt

J,R	Valijaid nimekirjades	Hääletanud kokku	%
J1	2484	1245	50,12
J2	847	372	43,91
J3	566	233	41,16
E	0	307	0,00

KOKKU 3897 2157 55,35

Häälte ja mandaatide jaotus nimekirjade vahel

Nimekiri	H	%	R1	M	%	R1
1 Valimisliit „KODUVALD”	1102	51,25	1102	9	52,94	9
2 Valimisliit Saarde	544	25,30	544	4	23,52	4
3 Eesti Keskerakond	366	17,02	366	3	17,64	3
4 Eesti Reformierakond	138	6,41	138	1	5,88	1
KOKKU	2150	100,00	2150	17	100,00	17

5% künnis = 107,50

Valimisringkond nr 1

Häälte jaotus kandidaatide vahel

Nimekiri/Kandidaat	VA	R	J1	J2	J3	E
Eesti Reformierakond						
MARKO MEI	138,0000	60	40	6	3	11
REIGO ALP	69,0000	22	14	4	1	3
ANNI KULL	46,0000	14	6	2	6	0
STEN VABRIT	34,5000	12	10	1	0	1
TANEL VASSILJEV	27,6000	10	1	0	4	5
PAAVO RUZITŠ	23,0000	9	5	0	0	4
OTT SAARSALU	19,7143	4	4	0	0	0
IVIKA JÜRGENSON	17,2500	4	1	3	0	0
ALLAR BUSCH	15,3333	3	1	0	0	2
KOKKU		138	82	16	14	26
Valimisliit Saarde						
VÄINO LILL	544,0000	108	35	42	1	30
PEEP KALJUSTE	272,0000	46	17	4	16	9
AITA MATSON	181,3333	40	7	25	0	8
REIN KOHV	136,0000	35	30	0	1	4
KARL RUUKEL	108,8000	34	25	3	0	6
TIHU OLDE	90,6667	32	29	0	1	2
AIN ILOSTE	77,7143	31	3	0	21	7
AGU LEIVITS	68,0000	30	18	2	2	8
LY KUNINGAS	60,4444	30	18	1	0	11
VALDUR SALUPÖLD	54,4000	25	17	3	0	5
ALAR OKS	49,4545	23	5	10	1	7
LEELO ALLIK	45,3333	20	10	4	0	6
ENNO PÄRN	41,8462	15	12	1	0	2
KERT JEFIMOV	38,8571	15	11	2	0	2
TIINA KUUM	36,2667	14	4	4	0	6
HEIKI ÄRM	34,0000	11	4	0	5	2
IVO JÜRGENSON	32,0000	11	10	1	0	0
ÕIE TAELEMA	30,2222	10	2	8	0	0
IVO ARUMÄE	28,6316	10	4	5	0	1
MAI KALDMA	27,2000	4	0	4	0	0
KOKKU		544	261	119	48	116

Valimisliit „KODUVALD”

KALLE SONG	362	242	60	22	38
MARE KURRI	551,0000	94	36	49	0
AVO TURSK	367,3333	91	40	32	7
ERLI AASAMETS	275,5000	81	49	2	6
MAE ANNAST	220,4000	76	61	10	2
PEEP PAIMRE	183,6667	74	41	23	2
ELVI SIKK	157,4286	31	26	0	0
INDREK TALTS	137,7500	29	8	0	18
KRISTO SONG	122,4444	26	15	7	0
VÄINO LENSMENT	110,2000	25	22	0	3
ÜLO LIBLIK	100,1818	23	21	2	0
GEN ARRO	91,8333	23	19	0	0
EVALD TAMSALU	84,7692	23	5	17	0
LEHTI MEERENTS	78,7143	20	3	0	13
SIGNE POST	73,4667	19	0	1	16
EVI LAPP	68,8750	19	14	1	0
RITA KINGLA	64,8235	18	7	5	0
ALVAR PÄRTEL	61,2222	14	4	0	5
HAIVAR KIELAS	58,0000	14	11	1	0
VLADIMIR RUZITŠ	55,1000	13	11	1	0
AIVAR KARTAU	52,4762	11	8	0	0
VILLE VINKEL	50,0909	9	5	0	0
MARE PÄRNA	47,9130	7	6	1	0
KOKKU	1102	654	212	94	142

Eesti Keskerakond

AARNE LINK	366,0000	60	45	4	3	8
HUGO TOMSON	183,0000	53	48	3	0	2
ALEKSANDER LIND	122,0000	40	37	2	1	0
AGO JÜRGENSON	91,5000	34	12	0	22	0
KALJU JÜRISOO	73,2000	27	20	5	2	0
EVE VAIKMAA	61,0000	24	17	6	0	1
ALEKSANDER VILINURM	52,2857	21	0	0	21	0
URMAS ABRAM	45,7500	18	1	2	15	0
RAIDO KIRSCHBAUM	40,6667	18	16	1	0	1
JAAN NURM	36,6000	18	15	0	0	3
MAIE KIVISELG	33,2727	9	8	0	1	0
ANDRUS KAROTAMM	30,5000	8	7	0	0	1
AIMI KOLLAMAA	28,1538	7	1	0	5	1
PILVI MÄGI	26,1429	6	1	0	3	2
KERSTI ÕILSALU	24,4000	6	6	0	0	0
ANDRES PUUSEPP	22,8750	6	1	0	1	4
ENDEL PÄRNPUU	21,5294	5	5	0	0	0
REINE KLETTENBERG	20,3333	5	5	0	0	0
MEERI VILINURM	19,2632	1	0	0	1	0
SIIM RUZITŠ	18,3000	0	0	0	0	0
HELI LINN	17,4286	0	0	0	0	0
KOKKU	366	245	23	75	23	
Ringkond KOKKU	2150	1242	370	231	307	

Ringkond KOKKU

Mandaate = 17

Lihtkvoot = 126,47

R - ringkond, J - jaoskond, M - mandaate, VA - võrdlusarv, VL - valimisliit, E - elektroonilised hääled

Isadepäev spordihoones

Novembrikuu teisel pühapäeval tähistati paljudes kodudes isadepäeva. Kilingi-Nõmme spordihoones sai korraldatud tõeliselt sportlik perepäev, mille eesmärk oli tutvustada erinevaid treenimisvõimalusi ja jagada professionaalsete treenerite nõuandeid.

Spordimeditsiinikeskuse juhatause liikme Eric Rootsi seminar pulsitsoonidest haakus hästi sõudmise näidistreeningut sooritavate Euroopa meistrite etteastega. Kohaletulnutele oli suurepärase võimaluse osaleda kuulsustega ühisel treeningul. Seda varianti ei jäetud mõistagi kasutamata. Seda enam, et juhendajaks oli Allar Raja ja Kaspar Taimsoo treener Matti Killing.

Treening sõudeergomeetrial läks sujuvalt üle SK Saarde kiiruslikuks tampionaadiks. Saali paigaldatud viiel ergomeetrial jätkus sagimist mitmeks tunniks. Stendile paigutatud tabelid hakkasid täituma nimede ja tulemustega nii ergomeetri tõmmetes kui joonejooksus. Kõigile perepäeva küllastajatele riputasid Eesti Politsei töötajad riiete külge helkuri

ohutuks liikumiseks pimedal ajal. Kellel veel ei ole helkurit, neil on selle saamise võimalus järgmisel nädalavahetusel SK Saarde kiirusliku tampionaadil teisel etapil. Saab pimedal ajal ohutult tänavail liikuda ja trenni tulla.

Samaaegselt suures saalis toimuvaga nõustas jõusaalis treeninguid Taavi Koovit, Euroopa meister klassikalises kulturismis. Tänu Taavi headele sidemetele sai ka meie jõusaal esmaklassiliseks. Hea varustatuse tõestuseks kavatseb mees hakata edaspidi vähemalt kord kuus käima Kilingi-Nõmme treenimas. Kel soovi Euroopa meistriga koos treenida, leiab sellekohast infot juba alates novembrist meie kodulehelt. Taavi Koovit jagab hea meelega kasulikke nõuandeid jõusaalis treenimise kohta kõigile kohalikele huvilistele.

Aeroobikasaalis tutvustas WII mängukonsooli Elion Ettevõtte AS.

Kell 17.00 toimus *step*-aeroobika näidistreening, seejärel *body pump*, mis oli sel päeval suunatud eelkõige isadele. Vaatamata isade vähesusele olid mõlemad

trennid huvilisi täis. Rõõmsalt ja väsinult saalist väljujate rea lõpetas ülireibas naerusuine treener Mari-Liis Jädal, kellele need kaks järjestikut treeningut tundusid just paras koormus olevat. Harjutuste sooritamise kvaliteeti silmas pidades jääb vaid soovida, et selline proff meie maja tihedamini külastaks. Trennis osaleja saab anda oma kehale hea võimaluse harmooniliseks arenguks.

Squashi populariseerimiseks korraldas Mai *squashi*-klubi näidistreeningu ja mõõtis kõigil soovijatel löögi sooritamisel palli lennukiirust. Kui ergomeetri tõmmetes keegi Allar Rajale ja Kaspar Taimsoole vastu ei saanud, siis kiiremat palli lennukiirust näitas isadepäeva turniirivõitja, Saarde valla oma poiss – Eero Antons.

Kokkuleppel Mai *squashi*-klubi hakkavad alates 19. novembrist toimuma igal neljapäeval regulaarsed *squashi*-treeningud, mille juhendajaks on 2009. a Eesti meister Allis Allas. Tänu headele sidemetele Eesti Sqashi Föderatsiooni niga on SK Saardel võimalus tellida igasugust vajalikku varustust

ülisoodsate hindadega. Isadepäevaks tööme müüki spetsiaalsed jalanõud, mida on võimalik vastavalt numbrile ka edaspidi tellida.

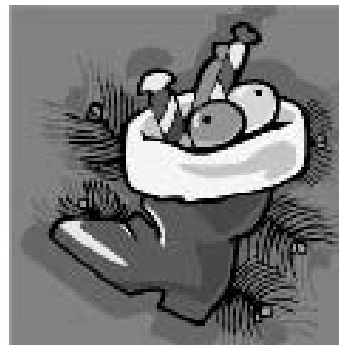
Kohaletulnutele tutvustas oma laimat tootevalikut ka SK Saarde meeldiv koostööpartner Freesport. Tema toidulisandite kataloogiga on Kilingi-Nõmme spordihoones võimalik end aastaringelt kursis hoida.

Kui Eesti Geenivaramu kabineti töötajad hindasid Kilingi-Nõmme nelja tunni jooksul tehtud töö tulemusi, peegeldus nendegi nägudel rahulolu. Suur tänu kõigile doonoritele ja selle tänuväärt töö kordasaatjale Lea Mooratsile.

Spordihoone töötajad otsustasid tänavusel isadepäeval anda infot ja tekitada oma maja küllastajates huvi südame töö vastu, kui kutsusid Womax terviseuuringute keskuse juhatause liikme Eric Rootsi tutvustama treeningutel esinevaid pulsitsoone. Novembri lõpuni on spordihoonest võimalik hankida kupong, mille esitamisel saab Pärnust Rimi Sportlandist osta 20% soodustusega pulsikella või sammulugeja.

TOIVO TALLO

20. DETS. KELL 10

SUVEAIAS

Peagi on jälle käes advendiaeg ning jõuludenid veidi üle kuu. Vallavalitsusel on juba jõulukuusk välja valitud. Ka MTÜ Livonia on alustanud jõululaada ettevalmistustega, sest aeg liigub aasta lõpus kiiresti.

Meie plaan on korraldada parem laat kui eelmised, aga õnnestub see vaid siis, kui kõik laadale tulete.

Ootame palju jõulukauba müüjaid, küllap jagub siis ka ostjaid.

Käsitöömeistritel ja kunstnikel, kes on nõus osalema näitusmüügil Talutare, eelnevalt registreeruda telefonidel 56626942 või 56915098, sama käib ka nende kohta, kes soovivad korraldada toitlustamist Suveaias.

Kirbuturg ootab teile mittevajalikke esemeid!

Livonia

Kuidas kirjanikud Allikukivil käisid....

No ootasin siis esmaspäeva lõuna paiku kirjanikke külla: laud kaetud ja toolid kuulajate jaoks sätitud.

Kõigepealt saabus õpetaja Salme Haavik (Tihemetsa tehnikumi emakeele ja kirjanduse õpetaja, kes mul sage külaline ja kes ka kõigile oma õpilastele raamatukogu tutvustab) ja tema järel Tihemetsa poisid. Olin ju reklaaminud, et tulge vaata elusaid kirjanikke.

Ja siis vuras meie õuele ilus valge buss, roolis õbluke naisjuht, ja keeras siis oma bussi kõige kirjanikega meie õue kõige pehmema kohta poole ja teha polnud midagi: mis sisse pidi jääma, see sisse jäi. Siis pudenesid bussist välja Kauksi Ülle ja üks kena tütarlaps, kes osutus nooreks luuletajaks Triin Tasujaks. Kutsusin nad vihma käest tuppa sooja. Ruitlane ja Pehk asusid bussijuhti juhendama ja bussi mülkast välja lükkama. (Kahju, et fotokat polnud käepärast!) Pakkusin ka, et saan auto kutsuda, mis bussi välja tõmbaks, aga nad ponnistasid seal edasi. Seni juhatasin Triinu ja Ülle tahatuppa ja pakkusin kohvi, endal

polnud aega vaadata, aga siis Triin ütles, et näe saidki bussi välja.

Jõudsin siis uksele vastu, et ka Ruitlane ja Pehk viisakalt vastu võtta.

Kohvilauas rääkis Ruitlane, et oli juba hommikul kolmest ärganud ja siis Kauksi Ülle peale võtnud ja hakanud Tallinna poole sõitma. Mina siis ütlesin, et lootsin neid Tartu poolt tulevat, kuna enamus ju Lõuna-Eesti inimesed, siis sõnas Kauksi Ülle, et kirjanike (Kirjanike Liidu) puhul pole loogikaga midagi pistmist. Ruitlane rääkis lugusid eelnevatest kirjaniketuuridest. Kuna nad jõudsid meie raamatukokku ka väikese otsimise ja valesti sõitmise peale, siis olid tutvunud ümbruskonnaga ja kiitsid, et väga ilus koht on ja et Kivisildnik on ilusa koha endale elamiseks valinud. Siis seletasin neile täpsemalt, kus Kivisildnik elutseb.

Ja oligi aeg minna rahva ette.

No ja peale tutvustamist luges Ruitlane „Naisest“ kohe sellise katkendi, mis vanemad daamid õhku ahmima pani. Ja siis lugesid kõik

kordamööda oma luulet.

Ja siis see juhtus: ma ei mäletagi millise Triinu luuletuse peale üks proua pobises, et „...tulevad siis maale ropendama“. Ja siis pani Ruitlane ka ühe vänge luuletuse. (Ruitlase raamatud on seni tundunud päris huvitavad ja ebatsensuurised sõnad ei sega, kuid kui loetakse kõva häälega rahva ees, siis kuuldub päris räige). Vahepeal neutraliseeris jälle Kauksi Ülle kena lookesega meeoleu mahedaks ja Pehk laulis ilusa kõrge häälega. Ja siis tuli jälle Triinult „Kolkalapsed“. Mille peale kuulajad jälle pahandasid – olid vist lootnud, et tulevad eakate luuleõhtule, aga seekordsel üritusel tutvustasid kirjanikud siiski oma loomingut ja ei ole midagi parata, kui see looming on just selline.

No ja kui Pehk kogu esinemise lauluga lõpetas, oli mul päris hirm, et mis sorti küsimused tulevad.

Triinu šokiluuletuste kohta küsitigi, et kas noor laps siis tõesti midagi ilusat ei näe....?

Triin vastas, et kirjutab nii nagu elu on – realistlikult. (Lugesin

veelkord üle Triinu luuletusi ja kas *joodik, lits ja sitane* on rumalad sõnad? Luuletustest paistab soov välja pääseda sellest sitasest elust. Mahajäetud maju, naisi ja lapsi peksuvaid joodikmehi on igas asulas, aknal suitsu kiskuvaid emasid abiraha päeva ootamas ja oma lapsi litsiks söimavaid vanemaid. Meie - viisakad keskealsed ja rahu armastavad eakad - ei taha seda märgata.)

Küsimus: me oleme ju luulega üles kasvanud... kas see on siis luule?

Kivisildnik siis haris rahvast natuke, et luule ei ole juba ammu enam ainult riimis ja ainult ilus.

Olukorra päästis Salme Haavik, kes küsis siis, mida arvavad kuulajate hulgas viibivad eakaaslased kuuldud luuletustest? Mille peale kostis „meeldis“ „äge“.

Ju siis ikkagi puudutas...

Küsimus oli ka Kauksi Üllele: kas murde kasutamine ei risusta meie ilusat emakeelt?

Mispeale võrukad siis vastasid: kas nad ei tohi siis oma emakeeles kõnelda ega kirjutada.

Ausalt öeldes jäi minulegi osa Kauksi Ülle kõneldud jutust arusaamatuks – oleks tõlki vaja läinud, aga kui ei viitsind enam arusaamisega pingutada, lasin paitada oma kõrvu võru keele kaunil kõlal, mis tuli Ülle suust nii emalikult ja naiselikult nagu vee vulin või linnu sidin.

Küstiti ka kirjastamise võimaluste, rahastamise kohta. Siis sai särada jälle Kivisildnik, kes on ju Ruitlase viimase romaani kirjastaja ja „Naine“ on ka hästi müünud. Saime teada, et Ruitlasel on valmimas uus romaan – vaesusest.

Ja siis tänasin kirjanikke, et nad meie pisikesse maaraamatukokku jõudsid ja surusin neile pihku Saarde valla logoga kruusid. Ruitlane ütles, et kindlasti läheb neil õhtul Saaremaal kruusi vaja....!???

Autogramme saime ka!

Ja siis nad läksidki valge bussiga Pärnu poole.

TIINA KUUM

Kikepera Malevkond võistlusel SOOKOLL 2009

Pärnumaal Audru vallas Potsepa karjääri piirkonnas toimus sõjalis-sportlik võistlus „Sookoll 2009“ kus pandi proovile ligi 100 kaitseliitlase sõjalised oskused ja taktikaline mõtlemisvõime ning käitumisoskus. Võistlus toimus juba 13. korda. Võistluse korraldaja on Pärnumaa Malev.

Võistlus oli 2-ööpäevane, kus esimesel päeval tuli täita jao koosseisus ülesandeid ja teisel päeval oli erialaoskuste võistluse osa. Orienteerumine, meditsiinilise abi osutamine, varitsusest väljamurdmine, päevased ja öised lahinglaskmised, granaadiviskamised, erialateadmised – sideoskused, juhtimisoskused, tankitõrje oskused ning kuulipilduri oskused jne. Need olid peamised võistlusala, kuid sinna lisandus teisi ülesandeid. Kokku oli ülesandeid 23, kus siis osaleti kas individuaalselt või kogu jao koosseisus. Võistluse jooksul ei olnud erilist aega puhkamiseks ja uneaeg sõltus terve jao koosseisu vastupidavusest ning kiirusest. Võistlus oli küllalt raske kuna, ilm oli vihmane, tuuline (anti ju ka tormihoiatus) ja ülesannete täitmise nõuded olid viidud küllalt kõrgele tasemele. Siinjuures saab heaks tulemuseks lugeda sedagi, et laupäeva hommikul võistlusele suundunud kaheksast võistkonnast jõudis ööpäev hiljem üle finišijoone seitse üheksaliikmelist jagu.

Esimeseks tulid Pärnu-Jaagupi võitlejad, teiseks Vändra kaitseliitlased ja kolmandaks Kikepera kaitseliitlased.

Võistlejad enne 3 km jooksu starti.

Kikepera Malevkonna au eest olid väljas:

Reamees Priit AVARMAA – jaoülem, Kilingi-Nõmme rühmast

Malevlane Kristjan PAHK – jaoülema asetäitja, Kilingi-Nõmme rühmast

Malevlane Kaarel AIA – kuulipildur, Kilingi-Nõmme rühmast

Malevlane Kristjan KANARBIK – kuulipilduri abi, Kilingi-Nõmme rühmast

Malevlane Martin LUMERA – tankitõrje granaadiheitur, Häädemeeste rühmast

Malevlane Sander ALMOSEN – tankitõrje granaadiheituri abi, Häädemeeste rühmast

Malevlane Henry OLDE – laskur-sidemees, Kilingi-Nõmme rühmast

Malevlane Marek KARTAU – laskur-sanitar, Kilingi-Nõmme rühmast

Malevlane Tarmo TUULING – laskur-autojuht, Häädemeeste rühmast

Noored kaitseliitlased kaitsesid igati väarikalt Malevkonna au ja näitasid, et Malevkonna poolt püstitatud ülesanne on neile igati võimetekohane.

Major **MAREK LAANISTO**

Kikepera Malevkonna pealik

KLPS Operatiiv- ja väljaõppeosakonna väljaõppejõuk, ülem, võistkonna esindaja

Päevakeskuse tegemistest

Päevakeskuse oktoobrikuu algas Täiskasvanud Öppija Nädala üritustega. Juulikuust kehtima hakanud Töölepinguseadust ja suuremaid seaduse muudatusi tutvustas valasekretär Marju Antson. Mercedes Merimaa andis lühiülevaate, mis on esmatähtis ellujäämiseks ja kuidas iseennast aidata taimede abiga. Loeng oli huvilisterohke. Koduse santehnika ja arvutite hoolduse vastu oli huvi tagasihoidlikum.

Lahtiste uste õhtul 20. oktoobril oli näha, et huvi meie tegevuste vastu tuntakse, avaldati ka mitmeid uusi mõtteid. Õhtu eesmärgiks oli tutvustada ringijuhte ja seeläbi julgustada vallaelanikke Päevakeskuse tegemistes kaasa lööma.

Samuti üllatas huviliste rohkega Hingedeapäeva luuleõhtu. Virve Martoja oli oskuslikult põiminud oma elukogemused luulega, esitades kuulamapanevalt ka vähem tuntud luuletajate loomingut. Põimik oli kooskõlas muusikaliste vahepaladega, mida pakkusid muusikakooli õpilased.

Novembrikuu alguses algab kuuenädalane „Mastermind“ kursus, mis õpetab külgetõmbejõu seadust tundma selles valguses, et raha armastaks meid ja liiguks meie suunas. Tellimise peale toimub novembrikuus Martade töötuba, kus õpetatakse pärlitehnikat. Esmakohatumisena leiab aset „Korpulentsete

daamide ja härrade klubi“, kus oodatud on kõik, kes soovivad oma kogemusi jagada, samas saada tuge ja julgustust tervislise eluviiside osas. Pikkadeks talveõhtuteks on pakumine ka meesperere. Kokkusaamisele on oodatud kõik pokkerimängu huvilised. Esimene kohtumine on huviliste väljaselgitamiseks. Ja veel kuu lõpus toimub „Ettevõtlusklubi“ asutamiskoosolek, oodatud on inimesed, kes äsja töötuks jäänud, kellel on oht töötuks jääda, kes ei ole rahul oma praeguse tööga või ettevõtjad, kes soovivad infot vahetada. Esimesel kohtumisel on külalised Pärnumaa Kutsehariduskeskusest, kes räägivad lähemalt Kaugtöökeskuste ideest. Kutsumatud on ka töötukassa esindaja ja samuti kutsume osa võtma vastvalitud volikogu liikmeid, kel on seega hea võimalus asuda valimislubadusi täitma ettevõtlusteemades osas. Eelinfona anname teada, et 23. detsembril toimub JÕULUPI-DU kõigile Saarde valla kodanikele, nii väikestele kui suurtele. Tulla võivad kõik, kes on kirjad jõuluvannale teele saatnud, kuid kelle koju jõuluvana mingil põhjusel sel aastal ei jõua! Oma osalemisest jõulupeol teavita ka Päevakeskust!

Värskeid uudised loe: www.kilinginompeapaevakeskus.ee

HELI JUHKAMSOO

Kalameeste seltsi tegemistest

Alustaksin tänusõnadega Saarde vallale, kes toetas arvestatava rahasummaga kalameimude ostmist valla järvedesse. Kalameimude järel Tartumaal käisid Urmas Sepp ja Gert Rood, suur tänu ka neile. Noorte kalade vettelaskmisel olid kohapeal abiks seltsi liikmed.

Edaspidi on plaanis koos vastava ala spetsialistide – järve- ja kalateadlaste abiga jälgida kalavarude seisukorda meie valla järvedes, et selgitada välja, kuidas

on kalameimude toomine mõjunud ja mida tuleks olukorra parandamiseks veel ette võtta. Siin kohal panengi kõigile kalameestele südamele: ärge püüdke välja alamõdulisi kalu ja pidage kinni keeluagadest.

Kalameeste Seltsi koosolek toimub 18. novembril kell 18.00 Päevakeskuses, oodatud on ka liituda soovijad ja muud huvilised.

AIVAR KARTAU

Oktoober - hea õpetaja kuu

1. oktoobril kell 10. 20 asusid kõik Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi õpilased **head õpetajat joonistama**. Pildid pandi hiljem klasside seinale ja kõigil oli võimalus vaadata, missugune üks hea õpetaja välja näeb. 2. kuupäeval tähistasid **maakonnat õpetajad** oma ametipäeva **Kilingi-Nõmmes**. Õhtu alguses olid avatud kõik klassiruumid ja spordihoones andsid tervituskontserdi võimlejad ning rahvatantsijad. Pidus jätkus kooli aulad, kus anti üle hariduspreemiad, vaadati üllatusesinejaid ja keerutati jalga. Koolilehes „Kirjatark“, mille erinumber ilmus vahetult enne üritust, on lugeda pikemad lood meie seekordsetest preemiasaajatest, iluvõimlemistreenerist **Eha Smolinast** ja käsitööõpetajast **Saima Tõigastist**. **Hea õpetaja kuu** oli jagatud neljaks erinevaks nädalaks ja terve kuu jooksul oli võimalus õpetajaid kiita. Meie kooli õpetajatele kirjutasid õpilased kokku **149 kiituskirja** ja tänaseks on need saajatele kätte toimetatud. Kiita said kõik õpetajad, sest mõne kirja peale oligi hoolikalt maalitud: **KÕIK ÕPETAJAD**. Veel mõned näited, mille eest õpetaja kiita sai: ta annab häid hindeid ja on hea ning lahe, ta räägib tarka juttu, oma vabast ajast on nõus aitama, superhea õpetaja, õpetab oma ainet ülihästi, rõõmsameelne.

Hea õpetaja kuu esimene teemanädal kandis pealkirja „**Koolikümblusnädal**“.

Ametlikult on õpetajate päevaks kuulutatud 5. oktoober ja abiturientid võtsid sel esmaspäeval võimu ning vastutuse enda kätte. Nii palju direktori käskkirju pole vist enne välja antud. Kõik korrariiklused said nautuda, kõik tunnid toimusid plaanipäraselt ja päevakangelased, abiturientid, olid vaimustuses. Esimene tunne õpetajana, koolikümblus, tekitas erinevaid emotsioone. Pärilõpetajad istusid sel päeval koolipinki ja kuulasid, mida koolitaja Viigi Viil neile pajatab.

Teine nädal kandis nimetust lapsevanemapäeval „**Minu lapse kool**“. Kutsusime emad-isad traditsioonilisele lastevanemate

õhtule ja ühtlasi korraldasime koolituse lapsi varustavate ohtude teemal, lektoriks internetiturvalisuse spetsialist Kalev Pihl. Kolmas nädal kutsus kõiki endisi õpilasi tundi andma: „**Tagasi kooli**“ Tagasi oma koolitee alguse kooli tuli Tartu Ülikooli keskkonnatehnoloogia teadur Martin Maddison, kes gümnaasiumiõpilastele rääkis reoveepuhastuse tehismärgaladest ja taimsest biomassist. Eesti hotell- ja turismimajanduse erakooli üliõpilane Pille-Riin Teras tutvustas 11. klassi turismimajanduse grupile õppimisvõimalusi erinevates koolides.

Koolivaheajapäeval said gümnaasiuminoored olla **tudengivarjudeks** ja külastada koos üliõpilastega kõrgkoolide loenguid.

Oktoobris algasid ka ainekonnad ja esimesena olid võistlustules 6. klasside **õpiokuste võistkonnad** Paikuse Põhikoolis. Lapsed olid tublid ja kuigi kolme esimese hulka ei tulnud, on nad ühe kasuliku kogemuse võrra rikkamad.

19. oktoobril algas 10. klasside õpilaste raske **rebaste nädal**. Kõrvaltvaatajale pigem karneval etteantud teemal, osalejatele lõbus vaheldus esimesele veerandile. Nädalast pikemat ülevaadet saab lugeda, vaadata kooli kodulehel <http://www.kilingi.edu.ee/>. Kahjuks ei saa kodulehel edasi anda emotsioone nädala kulminatsioonist neljapäeval. 22. oktoobri õhtul kõlas koolimajas: „Jookse! Seisa! Neela! Neela kiiresti! Rooma! Seisa! Pikali! Ei ikka seisa! Jookse, rebane, jookse! Ei, ära nii kiiresti jookse, abiturient ei jõua sulle järele!“ Abiturientid valmistusid nädalaks hoolega. Seepärast oli nädal sisukas ja viimasele üritusele tõi kokku hulgaliselt külalisi, endisi õpilasi.

Oktoobrikuusse mahtus veel roheline-kollane **stiilipäev**, **klassiõhtud** ja **klassiööd koolimajas**, **malevõistlused**, **orienteerumine**, **rahvastepall**.

I veerandi lõpus toimusid **klassidevahelised võitriinid**, milledes näitasid eriti

teravat mõistust oma vanuserühmas esikohale tulnud 2., 4., 7. ja 12. R klassid. Alklassides algas koos veerandilõpuga VARIA võitriin, mis seekord pühendatud mõistatus-tele. **Veerandilõpu aktusel** hõigati teiste ette need, kes erilisel silma paistnud hea õppimisega või käitumisega või lihtsalt heade tegudega. Kokku oli tublisid ja väga tublisid, neljade ja viiete veerandit lõpetavaid lapsi 1.-9. klasside õpilaste hulgas 126.

Oktoobri viimane nädal tõi kaasa **koolivaheaja õpilastele**, õpetajad istusid koolipinki arvutiklassis või osalesid üleriigilisel korvpallivõistlusel mängijatena/korraldajatena.

Ürituse avas Eesti Koolispordi Liidu president, olümpiavõitja Erika Salumäe. Kogu kooli personal elas direktor Arne Lingi juhitud **kaks päeva korvpallirütmis**. Tasuks saadi osalejate siiras imetus, tänu ja III liiga

esikoht. Kooli esindusmeeskonnas mängisid õpilaskodu kasvataja Age Link, saksa keele õpetaja Kätlin Laur, kunstõpetuse õpetaja Kadri Karon, ajalooõpetaja Reine Klettenberg, kehalise kasvatus õpetaja Kuro Link, treenerid Arko Kask ja Erki Kangur (pildil). Abiks kutsuti Paikuse PK kehalise kasvatus õpetaja Rait Käbin. Kooli kodulehelt on võimalus sellegi ürituse kohta 11. klassi õpilase Hendri Parroli tehtud pilte vaadata.

Esimene veerand kestis 39 õppetööd täis päeva, ees ootab veel 136. Novembrikuu on heade õpilaste, heade lapsevanemate ja heade õpetajate kuu. Pääkapikud ju juba piiluvad akna taga.

MARI KARON
Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi õppealajuhataja

Kilingi-Nõmme lasteaialapsed seiklesid liiklusüritusel

30. oktoobril toimus Kilingi-Nõmme lasteaia politsei eestvedamisel liiklusüritus. Noorsoopolitseinik Pille Karotamme kaasabil tule-tati lasteaialastele meelde, kus ja kuidas väike jalakäija liikuma peab, mida täna ületamise juures tähele panna ja miks on helkurit vaja. Mudilased värvisid

pubernukke ning hiljem said need kasvatajate kaasabil ka helkurid külge. Kõik rühmad said uudistada, kui hästi helkur pimedas silma paistab. Suuremate jaoks oli lasteaia saalis maha märgitud sõidutee, millel sai ise proovida tõukeratta- ning autosõitu. Kellele sõiduvahendit ei jätkunud, sai oma teadmisi kinnistada jalakäijana teed

ületades ning mööda „kõnniteed“ jalutades. Ka valgusfoorituled said üle korratud. Lapsed olid oma tarkuste näitamisel nobedad ning rattaralli ei tahtnud kuidagi lõppeda. Lõpetuseks avaldasid lapsed ja kasvatajad soovi teinegi kord selliseid üritusi korraldada.

PILLE KAROTAMM

Tagasi kooli!

Programmi „Tagasi kooli“ sattusin tänu Tiheemetsa Põhikooli õpetajale Marju Sepale, kes tegi ettepaneku selles programmis osaleda.

21. oktoobril õpetasin VI, VIII ja IX klassi õpilasi ning andsin ajalugu ja ühiskonnaõpetust. Minu jaoks olid lihtsamad ühiskonnaõpetuse tunnid, sest seda teemat valdan paremini ja oskan rohkem näiteid tuua. Ajalugu on raskem õpetada, kui teemat väga hästi ei valda ning seetõttu usun, et minu ajalootunnid olid suhteliselt igavad.

IX klassi ühiskonnaõpetuse tunnis rääkis ka veidikene oma igapäevast tööst ja see teema tundus õpilasi huvitavat. Olen ise ametilt kliendihaldur ISSis. Oma töös puutun kokku paljude inimestega, eriti koosolekutel. Seega ei ole avalik esinemine minu jaoks võõras. Siiski on suur vahe, kas õpetada lapsi või pidada koosolekut täiskasvanutega. Lastega on ilmselt lihtsam suhelda ja leida selleks õige viis. Seevastu täiskasvanutega on suhelda märksa raskem ja korda

on ka raskem nõuda, sest igaühel on oma arvamus ja arusaam maailmast.

Koolis õpetajana mõistisin, et tunni ettevalmistamine on väga oluline. Õpetaja jutt peab olema kaasaharav ning praktilised harjutused meeldivad lastele. Kogemustes oli tore kogemus ja ilmselt kasutaksin sellist võimalust uuesti. Boonuseks sain kokku veel oma endiste kooliõdedega Egle Liivi ja Liis Meerasega, kes samuti sel päeval koolis tunde andsid.

KREDI VAHER

Mälestusi Nõukogude-Afganistani sõjast

Need mälestused on refereeritud Marju Sepa poolt Kert Vaheri ajaloolasest urrimistööst „Mälestusi Afganistani sõjast”, mis oli 2008/2009 äa Pärnumaa kodu-uurimustööde võistluse ja Eesti Rahvusarhiivi vabariikliku õpilaste uurimistööde võistluse võidutöö.

Nõukogude-Afganistani sõda sai alguse detsembris 1979. aastal, 30 aastat tagasiAfganistanis oli 1978. a pärast monarhia kukutamist ja pikka sisepoliitilist võitlust võimule tulnud Moskva-meelne Nur Muhammad Taraki. Kiiresti alustati marksistlike ümberkorraldustega: viidi läbi halvasti läbimõeldud maa-reform ning represseeriti vaimse, poliitilise ja religioosse eliidi liikmeid. Kõik see tekitas ühiskonnas vastumeelsust ja rahutusi. Pärast 18 kuud kestnud valitsusaega tõrjuti Nur Muhammad Taraki kõrvale ja Afganistani Rahvademokraatliku Partei etteotsa sai 1979. a septembris Hafizullah Amin. Seni oli sõjaline ja materiaalne abi tulnud Nõukogude Liidust. Suhted halvenesid oluliselt pärast Amini keeldumist Nõukogude ettepanekust aidata tal stabiliseerida poliitilist olukorda. Moskvale selline käitumine ei meeldinud ja otsustas kasutada jõudu. Detsembris 1979 jooksid Afganistani tunginud nõukogude eriväelased tormi presidendipaleele Kabulis ja vallutasid selle. Amin tapeti ja riiki asus “juhtima” Babrak Karmal. Nõukogude Liidu väed tungisid põhjast Afganistani.

Nõukogude sõduritel puudus aga väljaõpe võitlemaks mägisel maastikul ning samuti oli neile paljuski tundmatu sealne sissisõja taktika. Lisaks sellele oli kohaleviidud sõjatehnika, eriti soomukid ja tankid kergesti haavatavad. Tihti leidsid nõukogude armee sõdurid end võitlemas hoopis kohalike elanike vastu, keda nad olid saadetud kaitsma. See tekitas kohalikes elanikes “vabastajate” vastu veelgi enam vaenulikkust ja sissivõitlejate read tugevnesid. 1980ndate

keskpaigaks, kui Afganistani vastupanuliikumine sai juba abi ka USA-lt, Saudi-Araabialt ja Pakistanilt, muutus sõda Nõukogude Liidule nii majanduslikult kui poliitiliselt üha kulukamaks. Sõja võitmine näis võimatu (Brewer, P. Sõdade kroonika. Tallinn: Varrak, 2007 järgi).

Nõukogude-Afganistani sõda kestis kümme aastat. Viinud oma väed 1979. a Afganistani, oli vahepeal vankuma löönud NSV Liit sunnitud väed 1989. a välja viima. Selle aja jooksul sunniti seal sõdima umbes 1500 Eestist pärit meest, kellest hukkus umbes 50. (M. Kilumets. Afganistanist, armideta. Eestis Naine, nr 3, 2004).

Üks esimeste seas, kes regulaarvägedes soomukiga üle Afganistani piiri sõitis, oli Pärnumaa mees Aivar Teplenkov. Tema mälestustest selgub, kui raske oli alguses sealne teenistus ja kuikehvasti oli organiseeritud sõdurite varustamine, mil-line oli sealse elanikkonna suhtumine nn kaitsjatesse ning miks see väga lühikese aja jooksul kardinaalselt muutus. Sõjakogemused ja-mälestused hakkavad ununema. Iga tagasitulnud eesti mees on püüdnud nendega ise hakkama saada.

Kaklus Kalingradis Gussevis
Esialgu teenis Aivar pool aastat sidepataljonis БТР-i peal komandöri autojuhina. Seal ei olnud kõige hullem seni, kuni tekkis konflikt venelasest seersandiga. Nimelt too sõimas korduvalt eestlasi fašistideks, solvas eesti rahvust. Sõneluse käigus lõi Aivar tal nāo üles. Kui reamees lööb seersanti, lõhnab see tribunali alla mineku järele. /.../Tulli kirjutada seletuskiri, miks ta lõi. Kästi kirjutada vene keeles. Aivar

vastas, et ei oska seda. Imestati, et keskharidusega mees ei oska vene keelt. Valetas, et Eestis oli vene keel fakultatiivaine- kes tahtis, see õppis, kes ei tahtnud, see ei õppinud. Aivar aga ei olevat tahtnud õppida. Mõne aja pärast tuli prokuratuurist uurija.

Sõit Afganistani piiri äärde
Sõdureid oli palju, sest algas vägede formeerimine Afganistani jaoks. Terve rong oli täis, kindlasti tuhande mehe ringis. Rong saadeti Moskvasse./.../ Siis lennutati neid Taškenti, kus tehti päeva jooksul ülevaatus: kes olid, mis kaasas. Seal avastati, et tal pole komsomolipiletit. Siis pandi seina äärde, tehti foto ja kümne minuti pärast oli komsomolipilet valmis ja taskus.

Taškendis pandi neid rongile. Vagunis, mis oli loomade vedamiseks mõeldud, oli umbes paaarsada sõdurit. Kuigi olid magamiskohad, siis keegi külili visata ei saanud, sest kõik kohad olid istujaid täis - vagun oli ülerahvastatud. Kes tahtis magada, jalgu sirutada, viskas põrandale, teiste jalga-de peale pikali.

Alguses hoidis Aivar omaette, aga peagi leidis rongist veel ühe eestlase, Värska mehe Valeri Labe. Temaga koos olles tekkiski jälle intsident, seekord mustadega: kirgiisid, turkmeenid, usbekid jne. Nendel on meeletu ühtekuuluvustunne, see oli midagi jubedat. Ja ühe sellisega tekkiski konflikt. Ta ei mäleta, kust ta oli hankinud endale kaks patja, aga ühe patjadest käskis „must” tal ohvitserile anda. Aivar ütles, et andku ise, kura-di kili. Must vihastas ja käskis Aivaril anda, mille peale too padja näkku viskas ja p...saatis. Sel hetkel

jäi see asi küll nii.

Varsti läksid nad Valeriga kempsu. Järsku oli neid ümbritsemas meeletu hulk musti. Vaguni vahikäik oli kitsas ning korraga sai seal liikuda ühekaupa. Panid siis Valeriga seljad vastamisi. Valeri oli maaparanduse poiss, selline tugev, Aivar oli Eestis täiesti arvestatav tegija kuulitõukes. Mustad said tulla ligi vaid ühekaupa kummaltki poolt. Toimus tõeline rüsin: eesti poisid panid seal paar-, kolmkümmend meest selili. Pärast seda olid mustad kõige paremad sõbrad. Nad kutsuti söögivagunisse, mille mustad olid okupeerinud. Pakuti, võtku, mida aga tahavad. Võtsid konserve ja suhkrut. Palju ei saanud võtta, sest polnud kuhugi panna- kõik asjad pidid endaga kaasas olema, kui ringi liikusid: padi, madrats, isiklikud asjad jne. Muidu oleksid neist lihtsalt ilma jäänud.

Teel sihtkohta
Mõne aja pärast jõuti NSV Liidu kõige lõunapoolsemasse tippu (Guska?). /.../ Jaamas olid nad Valeriga kokku saanud veel kolme eestlasega: Pärnust oli Harri Hoog, Tallinnast Arvi Parv ja Jüri Mikitalokes Haanjast. Haanja mehed ikka naljatasid, et nad on Eestis kõige kõrgema kooli lõpetanud, sest nende koolimaja asus Eestis kõige kõrgemal merepinnast. /.../

Aivarist sai roodu juhtmehaanik Järgmisel päeval olid nad juba mägede orgudes. Seal kulges kogu elu maa all- garaazid, laod, majandamine. Ainult masinad paiknesid raudteejaama kõrval lageda taeva all : need olid Siberist toodud uued soomusmasinad, aga ajast ja arust. Talle anti 12 masinat kätte ning nädal aega nende korda tegemiseks.

Elati masinates, kord päevas toodi süüa. Oli juba soe: null kuni 5 külmakraadi.

/.../Nädala pärast löödi jalavägi peale. Igasse soomukisse mahtus 12 sõdurit. Aivari masin oli tühi, sest see oli roodukomandöri masin, kus oli veel ka kuulipildur./.../ Olu-kord oli ikka hull. Oldi kivikõrbes, vett ei olnud, joodi isegi masinate radiaatoritest vesi ära. Aivaril vedas. Igal masinal oli paar kanistrit vett, teised pidi seda jagama 13 -14 inimese vahel, nemad kolme vahel. Süüa ei saanud mitte midagi. Söödi külates rõõvitud kanu, vahel ka lambaid.

Üle piiri minnes anti neile kätte ka relvad ja kolonn hakkas liikuma. Aivari soomuk oli esimene regulaarvägedest, mis üle piiri läks. Seega oli tema masin „ajalooline masin“- 390. Lahingus tuli number kinni katta. Number 3 tähendas pataljoni, 9- roodu, 0- komandöri masinat. Kui avastati, et nulliga masin on juhtiv masin, siis lõpuks ainult neid lastigi. Enamus hilise- maid filme, mis NSVL tehtud, on sellest 9. roodust.

Nende siht oli läbi Afganistani jõuda selle kõige lõunapoolsemasse tippu, Katahari linna taha, Pakistani, Iraagi, Iraani piiri lähedale, kus asus lennuvägi, mida asutigi valvama, kuna seda pidevalt rünnati. Esialgu võeti võõraid sõdureid vaikides vastu. Viha polnud. Inimesed seisid külates, linnades tänavate ääres vaikides. Ei tuntud veel vene sõdurit. Poole aasta pärast oli asi hoopis vastupidine: tohutu viha oli tekkinud nõukogude armee vastu.

Järgneb.

Kultuurikülade noortelaager Tommerupis 18-26 juuli 2009

Järg.

20. juuli, esmaspäev
Pärastlõunal sööklas
Kallis päevik,
esimene väljasõit toimus täna – kuna laagri teema on kliima ja alternatiivsed energiaallikad, käisime kohas nimega Danfoss Universe, mis on interaktiivne teadus- ja tehnoloogiapark. Sissepääsuvärvavas pidi lisaks paberpiletile andma ka sõrmejälje, mida hiljem atraktsioonide käivitamiseks kasutada sai.
Esimesena astusime sisse Sinisesse Kubbikusse, kus sai läbi käia jääkoopast, katsuda jääkuubikut, näha geisrit purskamas, välgu teket ning kuulata vulkaanidest loengut.
Cumuluse-nimelises majas olid erinevad harivad ja huvitavad mängud, millest oli raske osa võtta, kuna suur osa neist eeldas taani keele oskust, mis meil oli pehmelt öeldes puudulik.
EnergyLabis sai näha erinevaid energialiike ning mudelitel neid ise tekitada – olid tuuleturbiinid; veepaak, kus pidi lainetust tekitama; lintrenažöör, kus sai kogeda, mis tunne on oraval rattas; gaasitorude juures sai võistelda sõpradega, kes on kiirem maagaasi kogumises; lisaks veel õlipumpade, kivisõe ja päikseenergiaga seotud atraktsioonid.
Exploramas sai mõõta oma intelligentsust erinevate ülesannetega ning lõpuks leida oma tugevad küljed. Peale selle sai seal õhupalle

täita kaalupommidega ja jälgendada filmikan-gelasi, läbides takistusraja, mis imiteeris la-sereid täis koridori.

Lisaks said kõik huvilised proovida üles tõsta sõiduautot, sõita Segwayga ja tutvuda igapäevase digitaalse tehnoloogia tööpõhimõtetega.

Parim osa selle pargi juures oli võimalus kõike ise katsetada ja järgi proovida, saades samas teada huvitavaid fakte seoses energia-ga. Meile anti seal mitu tundi atraktsiooni-de avastamiseks ja inspiratsiooni saamiseks. Mainimata ei saa jätta, et nüüdsest saime kõik targemaks vulkaanide alal.

Tagasisõit kooli kestis ligi kaks tundi, mil-le sisustasime Danfoss Universest rääkides ja kaarte mängides. Õpetasime lähedal istunud taanlastele ja sakslastele „Jüri-Mari“ mängu, mis on lihtne ja lõbus. Meile oli boonus kuulata välismaalasi traditsioonilisi eesti nime-sid hääldamas.

Praegu on meil kohvipaus ehk itaallased ja sakslased sunniti kõiki meile õhtusööki valmistama ning teistel on vaba voli teha, mida soovivad.

Õhtul
Kallis päevik,
õhtusöök oli väga maitsev. Itaallased val-mistasid pastat ning sakslased kartuleid *bra-twursti* ja hapukapsaga. Ja meie kartsime, et verivorst ja hapukapsas oleks liiga karm

välismaalastele tutvustamiseks! Saime kõhud täis ja toit oli meie jaoks mõnus kodune.

Pärast õhtusööki ja söökla koristamist oli pidulik hetk, kui Assensi kommuuni pealik tuli laagrit avama ja fotograaf rivistas meid kõiki kooli ette üles ametlikuks grüpipildiks.

Hiljem esitlesid itaallased omatehtud lühifilmi ja sakslased tutvustasid Ströbec-kit. Järgnes sportlik meelelahutus, kui pea kõik kogunesid saali võrkpalli mängima-vaatama.

Suurest sportimisest ja pikast päevast ole-me väsinud, on uneaeg.

21. juuli, teisipäev
Õhtul
Kallis päevik,
täna-se päeva veetsime koolis ja alustasi-me tõtubadega. Enne laagrit paluti igal grupil välja mõelda üks loodusega seotud pro-jekt, mida siis teistega koos läbi viia. Esi-mestena alustasid taanlased, kellel oli idee teha päikesega köetav välidušš. Skeptilised, kuidas see küll töötada võiks, asusime siis-ki tööle. Tuli välja, et ise dušši ehitada ei ole-gi nii keeruline, kui näis! Igaüks saab selle-ga hakkama.
Kõige lõbusam tundus olevat neil õn-nelikel, kelle ülesandeks sai õllepurke kok-ku pressida (tühjaksjoomise rõõm oli olnud kellelgi teisel, sest meie saime need taarana

kätte). „Patareiks“ oli vaja suurele vineeri-plaadile kinnitada tavaline aiavoolik lõm-mis alumiiniumpurkidega, mis kõik pihus-tati üle musta värviga, et maksimaalselt vett soojendada. See vineerplaat kaeti pleksiklaa-siga ning ühendati dušiotsikuga. Samal ajal, kui mõned toksisid purke vooliku peale, val-mistasid teised ette dušikabiini kättejuhtuva-test materjalidest.

Kui mõlemad grupid lõpetasid ehitamise ja duši installeerimise,jätsime „patareid“ vett soojendama, et hiljem inimkatseid tehes tea-da saada, kas sel moel tõesti õnnestub kuu-ma vee all pesta. Mõne aja pärast oli Marek piisavalt julge, et omal nahal katsetada meie päevatöö tulemust ning peab tõdema, et oli-me suutnud ehitada töökorras dušid.

Köögitoimkonnas olid täna tšehhid ja hispaanlased. Kuni nemad meile vaarita-sid, alustasime itaallaste vedamisel korrali-ku võrkpalliturniiriga, kus osales viis võist-konda. Meist sai A-Rühm, mis koosnes li-saks neljale eestlasele ühest itaallasest ja ka-hest tšehhist (üks neist oli varumehe rollis). Alustasime võiduga suursoosiku Itaalia 1 üle, misjärel oli meie kord kirjutada tänasest päe-vast ülevaade laagri päevikusse.

On juba hilja... Head ööd!

Järgneb.

Saarde läbi ajaloo prisma

118

1940. a.

Kilingi-Nõmme asutused ja ametkohad:
 Alevivalitsus. Pärnu 57, tel 1.
 Kilingi Vallavalitsus. Saarde kiriku juures, tel 21.
 Kilingi-Nõmme rajooni konstaabel. Kiriku 2, tel 69.
 Kilingi-Nõmme V.T.Ü. Pargi 4, tel 52.
 Postkontor. Pärnu 51, tel 48.
 Pärnumaa VI piirkonna teemeister. K. Värvi, Pärnu 20, tel 36.
 Arstid:
 Dr. med. E. Etzold, Saarde jsk. Tervishoiuarst, Pärnu 54, tel 3.
 Dr. M. Sauga. Naistehaigused, sünnitusabi. Pärnu 55, tel 68.
 Dr. H. Tallo. Haava- ja sisehaigused. Pärnu tn, tel 17.
 Emade ja laste nõuandepunkt, dr. med. E. Etzold.
 Hambaarst L. Hallik, Pärnu 46.
 Ämmaemand L. Eskusson, Kiriku 2.
 Tööstus:
 Hoburiistade ja polstermööbli tööstus. J. Kitt, Pärnu 50.
 Auto-, masina- ja jalgrataste parandus ning autogeeniline sveissimine. N. ja H. Jakobson, Järve 13, tel 29.
 Fotoäri ja suurendus. K. Avikson, Kiriku 7.
 Fotoäri ja suurendus. V. Siiberg, Kiriku 8 (asutatud 1921. a)
 Jahuveski, aurujõuline, püülivaltsid, tangumasinad, seemnevilja ja linaseemne puhastamine. Saarde Põllumajanduse Tööstuse O/Ü. Kilingi-Nõmme, tel 40. +linatööstus, lina puhastamine, saeveski, hõõveldamine, kantimine.

Juuksetööstus. J. Jondorf, Pärnu 42.
 Juuksetööstus. E. Nurk, Kiriku 15, tel 44.
 Juuksetööstus. M. Kukk, Pärnu 40.
 Juuksetööstus “Soliid”, oman. A. Talts, ärijuht Elviine Lensment, Pärnu 31.
 Juuksetööstus. M. Virkov, Pärnu 47.
 Püst- ja harilike eesti vokkide tööstus. H. Mägi, Pärnu 98 (asutatud 1900).
 Kangakudumise tööstus. J. Lensment, end J. Tohv, Kiriku 8.
 Kellasepatööstus. J. Sonk, Kiriku 3.
 Kellasepatööstus. A. Virkov, Pärnu 47.
 Telliskivitehas. Hendrik Kase (asutatud 1909).
 Kingsepp. A. Kivisild, Laada 8.
 Kingsepp. J. Koop, Pärnu 74.
 Kingsepp. J. Kopp, Pärnu 8.
 Kingsepp. A. Sepp, Kiriku 24.
 Kompvekitööstus “Regiina”. Pärnu 37, tel 4.
 Kuduja. L. Eskusson, Kiriku 10, tel 49.
 Kuduja. M. Gustavson, Kiriku 18.
 Kuduja. J. Kartau, Pärnu 26.
 Kuduja. A. Kiilas, Pärnu 44.
 Kuduja. A. Lelle, Pärnu 25.
 Kuduja. M. Lensment, Järve 4.
 Kuduja. A. Martinson, Muru 4.
 Kuduja. M. Riivits, Pärnu 12.
 Kuduja. M. Sonk, Kiriku 3.
 Kuduja. M. Tamm, Pärnu 48.
 Kuduja. M. Vabrit, Pärnu 43.
 Lauavabrik ja saeveski. J. Laagus, Pärnu 72, tel 35.
 Limonaaditööstus. M. Pahk (rentnik N. Voort), Pärnu 6.
 Limonaaditööstus. J. Pukk, Kiriku 23.
 Lukusepp. J. Gustavson, Pärnu 76.

Nahatööstus ja saapakauplus. J. Eskusson, Kiriku 10, tel 49.
 Nahatööstus “Rinnaku”. Imanta Juhanson, Pärnu 17, tel 7-a.
 Nahatööstus. J. Vabrit, Pärnu 48.
 Meesterahva rätsepatööstus. M. Krimm, Pärnu 63.
 Meesterahva rätsepatööstus. A. Paukson, Kiriku 1.
 Meesterahva rätsepatööstus “Riietur”. J. Kurut, Pärnu 40 ja Raba 13, omas majas.
 Meesterahva rätsepatööstus. V. Ruusmann, Murd 8.
 Meesterahva rätsepatööstus. J. Tonberg, Aia 2.
 Pesuõmbleja. L. Kangur, Kiriku 26.
 Pilutaja. E. Talts, Pärnu 50.
 Puu- ja ehitustööstus. K. Eskusson, Kiriku 20, tel 63.
 Riidevärvimise tööstus. V. Lilienblatt, Kiriku 8, tel 39.
 Riidevärvimise ja vanutamistööstus + keemiline puhastus. J. Nurk, Kiriku 15, tel 44 (eelmine omanik Hendrik Siitan).
 Saapatööstus. P. Pukk, Kiriku 11.
 Saapatööstus. A. Talts, Pärnu 50.
 Tisleri- ja puusärgide tööstus. Hans Siitan, Kiriku 25.
 Saapatööstus + kauplus. J. Rosenberg, Kiriku 6.
 Sepatööstus. A. Johanson, Pärnu 3.
 Sepatööstus + vankritööstus. H. Paltmann, Pärnu 21.
 Tisleri + puusärgitööstus. J. Tambur, Kiriku 17.
 Trükikoda. M. Otstavel, Pärnu 46.

Tsemenditööstus. V. Lilienblatt, Kiriku 8, tel 39.
 Tõllasepa + tisleri + puusärgi ja tsemenditööstus. E. Päärson, Kiriku 27.
 Villatööstus, kraasimine, ketramine ja korutamise ning kaltsude lõhkumine. Saarde Põllumajanduse O/Ü.
 Veoauto. A. Achtmann, Pärnu 43, tel 5.
 Veoauto. Al. Achtmann, Pärnu 80.
 Veoauto. K. Achtmann, Pärnu 82.
 Veoauto. V. Allikivi, Pärnu 52.
 Veoauto. J. Eskusson, Kiriku 10, tel 49.
 Veoauto. K. Olde, Pärnu 72, tel 35.
 Meeste- ja naisteriiete õmbleja. L. Näripä, Veski 4.
 Meeste- ja naisteriiete õmbleja. J. Bridolin, Pärnu 52.
 Meeste- ja naisteriiete õmbleja. M. Eskusson, Kiriku 16.
 Meeste- ja naisteriiete õmbleja. V. Kangur, Pärnu 49.
 Meeste- ja naisteriiete õmbleja. T. Karpa, Pärnu 66.
 Meeste- ja naisteriiete õmbleja. A. Kiilas, Kiriku 8.
 Meeste- ja naisteriiete õmbleja. H. Olde, Pärnu 72, tel 35.
 Meeste- ja naisteriiete õmbleja. A. Peterson, Kiriku 11.
 Meeste- ja naisteriiete õmbleja. A. Päärson, Kiriku 27.
 Meeste- ja naisteriiete õmbleja. A. Sepp, Kiriku 24.
 Meeste- ja naisteriiete õmbleja. E. Siiberg, Laada 6.

Jäab pooleli
OLEV PAUKSON

Ilmast ja põllust

Hingedepäeva hallilt madal taevast, hommikul ja õhtul päeva lühemaks kärpiv hämarus, maa kohal hõljuv sügisdu – vähendavad läbipaistvust meie toimetamise ümber. Lõunaeestlastel olnud mihkli- ja mardipäeva vahel neli nädalat hingedeagea. Pimedus enne lumevalguse saabumist lubanud kodukäijatel märkamatu oma kunagistes valdustes ringi hiilida. Sel ajal kehtis vaikuseõue, et hingede rändamist mitte segada. Vastutasuks loodeti neilt saada abi ja toetust oma ettevõtmistele, märguandeid tuleviku kohta. Kui hingedeagea on udune ja soe, saab teisel aastal hea viljasaagi ... leib ju kogu elujõu alus. Kuuleme nüüdki õöhämaruses vaikset sahinat enda ümber, keegi nagu sosistab – või tunneme näol äkki jahedat õhuvoolu võbelemas. Kas mõistame tehnoloogias, mida huvitavat on looduses meile öelda? Elus pole kõik ühikutes mõõdetav, (läbi) nähtav ega käega katsutav. Igale teole järgneb tulemus, mis arvutatust (soovitust) võib kaugelt mööda minna. Emotsioonide, tunnetuse osa alahindamisele komistame aga alalõpmata. Eeltoodut tõestab paremal viisil lätlaste- a talk show – meteorit. 26 oktoobri hommikul teatati Põhja-Lätis Mazcalaca lähiste maha kukkunud esemest. Eriala kohustas kohe küsitlust alustama. Keegi polnud midagi kuulnud, ega näinud, ka mitte enne ega pärast antud kellaaega. Lõunapaiku andsin esialgse seisu kohta teate Tallinna

meteoritika komisjoni liikmele. Meil välgatas mõte – ehk leiti kevadel märtsis Põhja-Lätini lennanud boliidi tükke. Kraater läbi-mõõdus kakskümmend ja sügavusega kuni 10 meetrit avaldas muljet. Päevapeale hakkasid augu mõõdud kahanema, nähes ETV-s fotot päevavalgel, meenus kohe meie poliitikute soovitus 90-nendatel tööpuuduse ajast: kaevake maasse auke, kui teil muud targa mat teha pole. Loodetavasti lätlastele töö eest (ja vaikimise-valetamise eest) tasu ikka maksti.

Sõjapäevast tänaseni püsib mälus pommitabamuste tarkus – mida kõvem pauk seda suurem auk ja vastupidi. Suurel paugul on tugev lööklaine. Ülaltoodud mõõdus augu põhjustaja pidanuks muidki märke maha jätma, mida aga pea polnudki. Oluline tuvastamisel oleks taust, mitte auk. „Dekoratsioonid“ aga unustati - vähemalt talu korstna oleks võinud viltu lükata ja puude otsast lehti maha rabad. Mis on selles loos õpetlikku? Ei kavatse naeruvääristada arvutifanne, aga probleemide lahendamise otsides peab asja piasajade ni tundma. Kui tegija on elukauge teoreetik, tuleb vastus samas mõõdus tagasi. Olgu kui suurepärane ettepanek kui tahes – tegelikult elus see ei käivitunud. Läti noored reklaamitegijad nägid vaimusilmas efektset pilti allasadanud taevakehast, kuid neil ei olnud aimugi, mis kombel see toimub. Tagajärg – nuta või naera.

Kokkusattumisenä näis Tihe metsas pea samal ajal meteoritika komisjoni inimesi Tallinnast Mustla boliidi jälgi otsimas. 14 märtsi hilisõhtul kl 23.30 paiku nähti Võrtsjärve lähiste kirdest läände kihutavat tulekera, mis õhus plahvatas neljaks-viieks tükiks ja kustus. Kaugemaks läänepoolseks alaks arvati Tihemetsa ümbruskonda, algul Rehema kanti, nüüd Ressat, Punapargi ümbrust. Kuigi suuremat kraatrit pole leitud, võib aastate jooksul välja tulla, maaharimisel või muul viisil, väiksemaid boliidi tükke. Leidudest paluti teatada esialgu telefonil 449 1970.

Põllumajandusaastale saab joone alla tõmmata novembri lõpul. Ilma poolest oli oktoober sajune. Jäime Eesti kõige sajusemas piirkonda, mis ulatub Kuusikult üle Soomaa Kagu-Eesti suunas. Kuu sademete hulk ületas 160 mm (aastate keskmine 80 mm ümber). Samasugused märjad oktoobrid olid 1974 ja 1981 aastal – 168 mm ja 180mm kuus, neile järgnesid tuntavalt kuivemad ja külmad novembrid, detsember 1981 oli aga väga pakaseline. Tänavu võib midagi sarnast juhtuda, küll ehk leebemate temperatuuridega. Siidisabade parved lendasid ringi juba paar nädalat tagasi, leevikesi on elamute ümber ilmunud toitu ot-sima. Saabuva talve märke lisan-dub tasapisi teisisi.

SVEA RANDMAA

KOOLITUS MAHETOOTJATELE

PÕLLUKULTUURIDE KASVATUS <http://www.emu.ee/> avatud

Maht 6 akadeemilist tundi

Toimumisaeg ja -koht

03.12. (neljapäev)

Pärnumaa Kutsehariduskeskuse Voltveti Koolituskeskuses (Tihemetsas, Saarde vallas, Pärnumaal)

Teemad

Mullaviljakuse säilitamine ja suurendamine

Toitained ja külvikord

Kompostid, väetamiseks lubatud ained

Haljasväetised,

Umbrohotõrje, levinumad umbrohud, ennetavad meetmed, tõrje

Õppejõud

Avo Toomsoo, mag (pm), maaülikooli põllumajandus- ja keskkonnainstituudi lektor

Jaan Kuht, kn (pm), maaülikooli põllumajandus- ja keskkonnainstituudi vanemteadur

Ajakava

10.00 – 11.30 õppetöö

11.30 – 11.55 kohvipaus

11.55 – 13.25 õppetöö

13.25 - 13.30 paus

13.30 – 15.00 õppetöö

Koolituse tellija on Põllumajandusministeerium.

Koolituse korraldamist toetab Euroopa Liit.

Koolitus on osalejatele tasuta.

Koolitus läheb arvesse mahepõllumajandusliku tootmise toetuse saamise kohustusliku koolitusena.

Osalejatele väljastatakse tõend.

Kohtade arv on piiratud, **VAJALIK EELREGISTREERIMINE** maaülikooli avatud ülikooli tel 731 3275, 731 3175, 731 3174 või täites registreerumisvormi maaülikooli avatud ülikooli kodulehel <http://www.emu.ee/333753>

Eesti Maaülikooli avatud ülikool

Tel 731 3174, 731 3275, 731 3175

avayl@emu.ee

<http://www.emu.ee/avatud>

Kreutzwaldi 1 A -119

51014 Tartu

Nägemiseni Tommerup, peatse kohtumiseni Kirchheim!

Tänavusele Euroopa kultuuriküla aastale pani punkti oktoobri lõpus, novembri alguses toimunud konverents. Kokku saadi Helnæs'i nimelisel saarekesel (www.visitfyn.com/modules/fsArticle/download.php?fileid=76) asuvas rahvaulikoolis. Huvitava kooliga saab tutvuda Interneti aadressil www.hojskolerne.dk. Ennast täiendada on selles koolis võimalik ka eestlastel. Tasulisi kursusi korraldatakse erinevatele vanusegruppidele. Seal projekti tuleviku ja veidi ka mineviku üle arutledes mõõduski peaaegu kogu nädalavahetus.

Möödunud aastate jooksul kogetust tegi oma teesidega lühida kokkuvõtte kogu ettevõtmise hing Bert Kisjes. Kui kellelgi on midagi allpool loetletule lisada, siis olge head ja rääkige sellest palun MTÜ AIK Livonia juhatuse liikmetele (Kalle Kiipus, Eesi Kolla, Ahti Seller).

Bert Kisjes'i teesid „Harvest“

- **Inimesed on küla**.
- **Külalislahkus** on külakultuuri alus.
- Euroopa Kultuurikülade projekt on **alt üles** organiseeritud liikumine.
- **Koos toidu valmistamine ja õhtust söömine** on osa kultuurist.
- **Kultuur on suhtlemine**. Mida

tähendab see riiklikule poliitikale?

- Meil pole kunagi küllalt **raha**, kuid see pole meie esmane mure.
- Küla on **vabatahtlike**, mitte professionaalide maailm. Laske meil näha mitte ainult halbu, vaid ka häid maaelu külgi.
- **Kohalik teadmus** on tähtis. Teadmised, mida harva jagatakse professionaalide poolt.
- **Eakate inimeste kogemused** on tähtis osa kohalikust tarkusest.
- Oluline on teada ja osata kasutada **kohalikke ressursse**.
- Ühingute loomiseks võiks kasutada **kasvava taime** mudelit.
- Meie projekt on inspireeritud **Euroopa koostööst**.
- **Avatud küla**, külalisi pole vaja karta.

Euroopa Kultuurikülade tulevik

Koosviibimisel ei saanud veel täpselt selgeks, kuidas tulevikule vastu minnakse. Kuid ühel meel olid kõik – jätkata tuleks. Tõenäoliselt veidi teises vormis, paindlikuma ja rohkem perekesksema ajakavaga. Lõplik otsus vormistatakse märtsikuus toimuval konverentsil Kirchheimis. Seniks jätkub arutelu virtuaalselt e-posti vahendusel. Lähiajal hakkab projekti ametlikul koduleheküljel (www.cultural-

village.com) tööle ka foorum, kus kõik saavad oma sõna sekka ütelda. Kodulehekülge on plaanis põhjalikult täiendada, muuta suhtlemine läbi selle avatumaks.

Konverentsil pandi paika ka mõned konkreetsed plaanid. Hollandi küla Wijk aan Zee kuulutas ametlikult, et nemad tahavad olla **Euroopa Kultuuriküla 2011** ja valmis korraldama nii konverentsi, suure festivali kui noortelaagri. Samuti aastal 2011 kutsub Ströbeck igast liikmeskülast 10-15 inimest osa võtma nende suursündmusest – 1000 aastat maletraditsiooni. **Euroopa Kultuuriküla 2012** tahab olla Bystre Tšehhiimaalt. Konverentsi soovib sellel aastal korraldada Mellionec. Kui vana süsteemi arvestada, siis meie aasta peaks saabuma aastal 2017. Kuid see pole veel kindel, võib-olla tuleks meil korraldada konverents, noortelaager või mõni muu üritus hoopis erinevatel aastatel. Ehk olekski huvitavam?

Kokkuvõtteks. Kindel on, et Euroopa Kultuurikülade liikumine jääb kestma. Millisel kujul täpselt, selgub juba tuleval kevadel Kirchheimis, Euroopa Kultuurikülas 2010.

AHTI SELLER

Ootame midagi uut ...

„Kröllis“ on alanud uus õppeaasta oma rõõmude ja muredega. Tunneme heameelt suvel paigaldatud uutest õuevahenditest. Kuigi mänguväljaku avamispidu on ammu unustatud, ei saa lastel isu otsa kiikumistest, pugemistest ja turnimistest huvitavatel vahenditel. Kõikidel rühmaväljakutel on uued liivakastid, nooremate rühmade liivakastid on päiksevarjudega. Pärast asjade paigaldamist parandasid meie töömehed Albert ja Jüri rikutud muru ja sügiseks uus külvatud muru juba rohetas.

Suvised remondiga said mitmed ruumid uue näo ja laste arv majas ei ole masu pärast vähenenud, vaid suurenenud.

Meie lasteaed liitus Tervist Edendavate Lasteaedade võrgustikuga 2005. aastal. Maakonnas on selliseid lasteaedu 3, Kröllile lisaks veel Paikusel, Pärnu-Jaagupis ja Pärnu linnas 7 maja.

Tervist edendava lasteaia missioon on liita kõiki koolieelses eas olevate lastega tegelevate või nende heaolu eest vastutavate täiskasvanute huvid ja eesmärgid lapse arengut ja tervist positiivselt mõjutavatele tegevustele. Meie lasteaia tervise meeskonnas on 6 liiget

Reet Eesmaa juhtimisel. Tervisekasvatus on integreeritud lasteaia õppekavasse ja viiakse läbi õppetegevustes; kord kuus on saalis õpetlikud ja lõbustavad tervisehommikud.

Septembris alustas lasteaia tööd tantsuring 5-7-aastastele lastele liikumisõpetaja Reet Eesmaa juhendamisel ja jalgpallikool Argo Tali juhendamisel. Oktoobrist käivad nooremad lauluhuvilised lapsed Sirli Arumäe lauluringis ja 6-7-aastased muusikakoolis.

Igapäevastes õppetegevustes pööratakse kogu aasta jooksul rohkem tähelepanu õuesõppe võimalustele, kombeõpetusele koostöös lapsevanematega ja interneti materjalide kasutamisele.

Toredad sügismatkad rühmades on toimunud, ka paljud lapsevanemad on aidanud neid läbi viia või nendest osa võtnud.

Pärast oktoobrialguse lumesadu on lastel esimesed lumememmed tehtud ja juba on hakatud ootama talve ja jõulusid. Ootamine on mõnus!

Sipsikute rühma õpetajad
HELLE REIDLA
EHA GENTALEN

Miks õppida kõhutantsu?

Igapäeva elurütm on tavaline, harjumuslik. Ilusaid hetki on liialt vähe, et olla kogu aeg õnnelik või vähemalt rahulolev.

Järgnev jutt on puhtalt minu enda kogemus, mida jagan teiega. Enne õppima asumist arvasin, et kõhutants on üsna väheste kehakattega võrgutav, täis tehnikat ja naiselikku osavust nõudev liikumine. Nüüd tean, et **tunne Sinu sees paneb unustama kõik** eelarvamused. Tahtsin lihtsalt tantsida ja ega Kilingi-Nõmmes või siin lähedal mulle sobivaid võimalusi polnud. Pärnu õppima sattusin suurest huvist India tantsu ja kultuuri vastu. Meie ühiskond on selline, et tantsi-

väljendama oma sisemisi tundeid. Alguses siiski õpitakse selgeks põhitehnikad ja kauem tantsinud kõhutantsijate koreograafiaid. Nii on võimalik veidigi oma keha tunnetada oma sisemist maailma. Sündides oleme me kõik ilusad ja avatud, kuid elu teeb meist hiljem hoopis teistsugused inimesed. Teatud liikumised tekitavad erinevaid tundeid ja see hakkab vaikselt avama Sinu sisemisi energiavarusid, millest aimugi ei olnud või ammu unustatud. Kõhutants aitab vabastada keha erinevatest pingetest, selle tulemusena muutub naine plastilisemaks, rahulikumaks ja ilusamaks - **ta on**

kõhutantsuõpetajad on Annika Nõmberg, Pille Roosi, Aida Nour (Egiptus) jpt. Selline naiselik liikumine sobib igasuguses kehakaalus naistele, kuid rasedana ma siiski algust teha ei soovita. Igas kaalus ja vanuses on võimalik kõhutantsu õppida ja nautida, eelnev tantsukogemus pole vajalik. Õpime armastama oma keha ja see, milline sa praegu välja näed, ei oma mingit tähtsust. Soovitan julgelt tulla proovima just korpulentsematel naistel, sest suuremana on kõhutants palju nauditavam! Saledamad naised saavad aga lihtsamalt hakkama. Tulemus tuleb tavaliselt esimese aasta jooksul, kuid see on väga erinev, oleneb inimesest ja tema soovidest. Kui keegi tunneb, et just see on midagi minu jaoks, saab veel liituda algajatega. Järgmisel hooajal ma enam algajatega ei tegele. Too oma ellu naiselikku ilu just nüüd ja praegu. See aitab elada õnnelikumana.

Teisipäeval, 24. novembril toimub Kilingi-Nõmme Spordihoones (kell 19. 30-21. 00) kõhutantsu tutvustav tund. Tasu 60.-

Pakun selle võimaluse neile, kes ei tea veel, kas tulla tantsima või mitte. Viimane võimalus alustada!

Kavas väike esinemisprogramm edasijõudnud kõhutantsijate poolt. Räägin lähemalt, kuidas muuta oma elukvaliteeti paremaks läbi kõhutantsu. Loomulikult tantsime ka! Selga mugavad riided ja tule proovima, kas see on see, mida vajad.

TIINA SUUR

Mängukool

lasteaia saalis igal neljapäeval kell 16.00

kutsub kõiki toredaid põnne, kellel jalg juba tatsub, aga lasteaeda veel ei ole plaanis tulla.

Ootame lapsi ja vanemaid, et üheskoos laulda, mängida ja meisterdada.

Mängukooli juhendab

Sirli Arumäe

Täpsemalt saab küsida telefonil 5054918

Isadepäeva maleturniir

8. novembril 2009. a. toimus Kilingi-Nõmme klubis IX isadepäeva maleturniir 2-liikmelistele perevõistkondadele. Osavõtjaid oli Tallinnast, Jõgevalt, Tootsist, Paikusest, Pärnust ja Saarde vallast. Esikoha karika said Ants ja Ants Marten Prii Jõgevalt, 2. koha said vend-õde Janar Oks ja Mary-Heleen Lillemäe Tootsist, 3. koha Kilingi-Nõmmes maletamist alustanud Hendrik ja tema tütar Margareth Olde. Malesimultaani andis

Pärnust pärit kirimale suurmeister Raul Kukk. 18 osavõtja seast said viigilise tulemuse 5 mängijat: Georg Nero Tallinnast, Mary-Heleen Lillemäe Tootsist, Ants Marten Prii Jõgevalt, Kristo Lehemets Saarde vallast ja Villu Ruusmann Kilingi-Nõmmest. Turniiri heale korraldamisele aitasid kaasa Saarde Vallavalitsus, Eesti Kultuurkapital, OÜ Affero, Pärnumaa MK ja SK Vaablane.

EIKI LEHEMETS

Lauamängud

24. oktoobril 2009. a. toimusid Tihemetsa spordihoones Eesti noorte meistrivõistlused lauamängude mitmevõistluses. 13-15-aastaste neidude meistritiitli võitis Mary-Heleen Lillemäe (Tootsi PK). Samavannuste noormeeseste seas sai hõbemedali Hendrik Tamm (Rääma PK) ja 4. koha Aare Kartau (Tihemetsa PK). Kuni 12-aastaste poiste hulgas võitis hõbemedali Karl Maidle (Tihemetsa PK) ja pronksmedali Karel

Paan (Vanalinna PK) ning 4. koha sai Keyro Antso (Tihemetsa PK) ja 5. koha Väino Daum (Kilingi-Nõmme G). 16-18-aastaste noormeeseste seas sai hõbedase medali Timo Tamm (Kilingi Nõmme G), kes kaotas kuldmedali halvema koef. tõttu. Pärnumaa esindus sai võistkondlikult 2. koha, seda Saaremaa ees ja Järvamaa järel.

EIKI LEHEMETS

miseks peab sul ikka sobiv kaaslane ja koht olema. Idamaade tantsudes on tantsu alused hoopis teised, pole oluline, kellega ja kus tantsid, tähtis on hoopis enda tunnete väljendus ning tunne Sinu sees, mitte mehhaaniline liikumine.

Kõhutantsus on vajalik kuulata muusikat, nagu minna muusika sisse ja su keha hakkab ise

endaga rahul. Sellele eelneb töö iseendaga, kõhutants on lihtsalt üks võimalus.

Olen tantsinud kõhutantsu rasedana ja ka siis, kui kaalusin 90 kg. Alustasin kõhutantsu õpingutega 2003. a, India klassikalise templitantsuga 2005- 2008. a. ja Kriya Hatha jooga õpingud alates 2005. a. Minu jaoks parimad

Kuhu minna meie vallas

Neljapäeval 19. 11. kell 19 Kilingi-Nõmme klubis
film „9. rajoon” Pilet 25 kr.

Kolmapäeval, 25. 11. kell 16.³⁰ Kilingi-Nõmme Päevakeskuses
Klubi „Aken endasse”. Koolinoortele „Vesi 1”, „Vee sõnumid”.
Tasuta.

Laupäeval, 28. 11 kell 12 Kilingi-Nõmme klubis
Mälumäng Kilingi kilb
kell 15 **sporditeemaline paarismälumäng**

Pühapäeval, 20. 12. kell 10 Suveaias
Livonia jõululaat

Kilingi-Nõmme Päevakeskuses

Teisipäeviti

10.00 Kunstiring eakatele
17.00 Kunstiring töötavatele huvilistele
16.00 Elektroonikaring

Kolmapäeviti

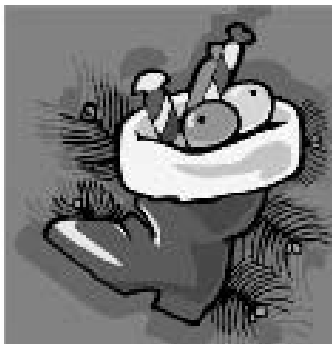
11.00 Arvuti algõpe, Vajalik eelregistreerimine
10.00- 16.00 Käsitööring „Liisu“

Neljapäeviti

11.00 Käsitööring „Kodu kauniks“
16.00 Elektroonikaring
16.00 Skaudid: Poiste koondus

Reedeti

16.00 Skaudid: Tüdrukute koondus

Pühapäeval, 20. det. kell 10

Suveaias

Livonia jõululaat

loteriid, meelelahutus, poni,
jõuluvana, näitusmüügid, kir-
buturg, jõulukauka müük

Uued vallakodanikud

HILDEGARD LEPIKU
KASPAR TAMM

14.09.2009
21.10.2009

Mälestame lahkunuid

JOHANNES KOSENKRANIUS
15.07.1931 – 08.10.2009

ANNA-MARIA ELLERMAA
08.02.1924 – 10.10.2009

UNO REILES
09.01.1939 – 10.10.2009

RIHO KIVI
06.01.1943 – 10.10.2009

URMAS TAMBERG
22.09.1949 – 15.10.2009

LIILIA KÜLA
30.12.1956 – 20.10.2009

PAUL PAHK
18.11.1940 – 22.10.2009

LINDA TIIDERMANN
25.01.1926 – 30.10.2009

VELLI TUISK
18.05.1935 – 09.11.2009

Ostame Teie seisma jäänud,
töötava või mittetöötava,
käibemaksu või mitte käibemaksu
kohuslase firma. Info,
konsultatsioonid ja vormistamine
meie poolt tel. 55544544.

Korstnapühkija **Simson**
(kutsetunnistus 038934)
aitab Teid selliste murede puhul:
küttekollete ehitamise nõustamine,
korstna ja küttekollete ülevaatuse
aktid, küttekollete puhastus ja
ummistuste likvideerimine.
Tel.511 4249 simson40@hotmail.ee

Teeme
metsakoos

Ostame kasvava metsa raieõigust!

Tule ja küsi lähemalt – Stora Enso Pärnu metsakontorist
Niidu 17, Pärnu Tel 445 5490 Faks 445 5481
Ostujuht: Tambet Song Tel 53431484
www.metsatulu.ee

STORAENSO
metsaomanike esimene valik

Turuplats 1
Telefon 449 2104

„Vanaturu Äri” ostab ja võtab müügile

hõbedast lauanõusid, hõbedast nuge-kahvleid-lusikaid, kuld- ja
hõbemünste, vanu postkaarte ja fotosid (enne 1950.a.), vanu nõu-
sid (Kuznetsow, Willeroy, Meissen, Arabia, Langebron, Melesk),
ordeneid, medaleid, vanu koolimärke (KN keskkool, Tihemetsa
Metsakool-Tehnikum, „Partsi” kool).

Oleme avatud
E-L 10.00-14.00

Lugupidamisega OÜ VANATURU

Õnitleme!

MEETA RUUSMAA	90
LEILI ALJASTE	86
LIIDIA MÄGI	86
JOHANNES KAROTAMM	86
ALMA LOHK	85
ELLA KAROTAMM	84
SENTA SIBRITS	84
VILMA JUURIKAS	84
JÜRI POTISEPP	84
VALTER MARTOJA	84
HERMANN ILVES	84
LINDA SAUL	83
VAIKE SAPAS	83
HELJA PÄRK	82
SALME EHAVEE	82
LEIDA SEPP	82
LOREIDA VENDIK	82
HILJA NIIDU	81
VELLA-RITA SAAR	81
MEETA GRUFT	81
SENTA ANDESSAAR	81
AINO TALLAK	80
MAGDA SOOBİK	80
VIRVE KULDMAA	80
KALJO SONG	75
LEHTA MOPPEL	70
VALENTINA VEEDI	70
MARE MIHKELSON	70
SALME JUGALA	70
VELLO TABUR	70

DECORPING

Lõikame maha ja koristame ära
Teie kraavide ja teede äärse võsa

TASUTA

Tel: +372 555 62 635
+372 44 60 007

Raamatupidamisteenus
OÜ, AS, KU, MTU, FIE
www.fitek.ee
Küsi hinnapakkumist
5646 1100

Pottsepatööd

Pliidid, ahjud, kaminad
ehitus ja remont
Tel. 55 506 605 Hannes
e-mail kollo12@hotmail.ee

Swedbank

Pangabuss

Kõik oma rahaasjad saate korda ajada pangabussis!

Tihemetsa > Kilingi-Nõmme

marsruudil sõidab pangabuss üle nädala esmaspäeviti

(23. november, 7. ja 21. detsember)

Tihemetsa kaupluse juures kell 9.00–10.30
Kilingi-Nõmme klubi ees kell 11.30–14.30

Bussis saate:

- nõu pangateenuste kohta
- tellida ja kätte pangakaardi
- makseautomaadist oma kontole sularaha kanda ja välja võtta
- teha arvuti abil makseid
- sõlmida hoiuseid ja erinevaid lepinguid

Pangabussi sõiduplaan internetis: www.swedbank.ee
Küsige lisa 6 310 310

Saarde Sõnumid

Väljaandja: Saarde Vallavalitsus
Tel. 449 0135 www.saarde.ee

Toimetaja: Kalle Kiipus
tel: 5691 5098
449 2509
e-post: kalle@livonia.ee

Korrektor: Virve Martoja

Kuulutuste vastuvõtt:
Saarde vallavalitsus, E-R 8-16.30

Küljendus: Kalle Kiipus
Trükk: Hansaprint
tel: 443 3309
www.hansaprint.ee